

**ÚVODNÉ POZNÁMKY
NA MARGO VÝSKUMU
JAZYKOVEJ KRAJINY NÁRODNEJ ULICE
V BANSKEJ BYSTRICI**

8. – 9. október 2020

*Tento príspevok bol podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja
na základe Zmluvy č. APVV-18-0115*

- DOLNÍK, J. a kol. 2015. *Cudzosť – jazyk – spoločnosť*. Bratislava: Iris.
- DOLNÍK, J. 2010. *Jazyk – človek – kultúra*. Bratislava: Kalligram.
- GORTER, D. (Ed.). 2006. *Linguistic Landscape. A New Approach to Multilingualism*. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- KOPECKÁ, M. a kol. 2011. *Staršia slovenská lexika v medzijazykových vzťahoch*. Bratislava, Veda.
- Národná ulica –
wikipédia. [https://sk.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodn%C3%A1_\(Bansk%C3%A1_Bystrica\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodn%C3%A1_(Bansk%C3%A1_Bystrica))
[Cit. 2020-09-17].
- PATRÁŠ, V. 2014. *Polarity, paralely a prieniky jazykovej komunikácie*. Zborník príspevkov z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii konanej 6. – 7. 9. 2012 v Banskej Bystrici. Banská Bystrica: Belianum.
- Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV
<https://slovník.juls.savba.sk/?w=fio&s=exact&c=qdcb&cs=&d=kssj4&d=psp&d=sssj&d=orter&d=cs&d=sss&d=peciar&d=hssjV&d=berolak&d=noundb&d=orient&d=un&d=pskcs&d=psken#> [Cit. 2020-10-03].
- Zákon NR SR p. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon NR SR p. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín.
- Zákon NR SR p. 147/2001 Z. z. o reklame.

Výskumné ciele

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

- zmapovať situáciu jazykovej krajiny Národnej ulice v Banskej Bystrici;
- ide o najmladšiu ulicu zo všetkých ulíc v historickom centre mesta;
- čiastkové ciele:

a) kvantita prevádzok rozmiestnených na vybranom úseku jazykovej krajiny,

b) množstvo nápisov smerom top-down ako aj bottom-up,

c) použitie štátneho jazyka a iných jazykov vzhľadom na názvy prevádzok ako aj

d) kvantita anglických nápisov s ohľadom na posilňovanie globalizačných a glokalizačných trendov.

Výskumné metódy

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

- teoretická príprava
- pozorovanie (oboznámenie sa s terénom)
- zber dát (fotografovanie)
- spracovanie zozbieraného materiálu (premenovanie, triedenie)
- opis, rozbor, interpretácia

Základné atribúty skúmanej lokality

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

- centrum mesta
- historická časť
- vysoká exponovanosť
- turisticky atraktívna lokalita
- dobrá dostupnosť z autobusovej/železničnej stanice

Národná ulica sa nachádza priamo v centre mesta. S týmto faktom je spojená aj jej vysoká exponovanosť a turistická atraktívnosť lokality, ktorá sa navyše nachádza **na trase MHD** spájajúcu železničnú stanicu s touto časťou mesta. **Národná ulica susedí s Námestím SNP, Kuzmányho ulicou, s ulicou Františka Švantnera a s novo vybudovanou ulicou Jána Cikkeru.**

Už na prvý pohľad je zrejmé, že vybraná ulica nie je rezidentskou zónou mesta a svoju úlohu zohráva i fakt, že ide o historické centrum mesta, v ktorom sa nachádzajú obytné domy v obmedzenej miere. Národná ulica nie je výnimkou. Je lemovaná súkromnými prevádzkami (obchodmi a firmami) a budovami štátnych inštitúcií (dve banky, rektorát univerzity, opera či budova Národného domu). Obytná časť sa z pochopiteľných dôvodov nachádza až za spomenutými budovami, príp. za nevelkým parkom alebo inou zelenou zónou včlenenou do intravilánu mestskej časti. Súčasťou skúmanej ulice je už vyššie spomínaná zastávka MHD s rovnomeným názvom „Národná“ a dva novinové stánky (z toho jeden už dlhšiu dobu mimo prevádzky).

Zber dát v teréne

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

- 18. februára v roku 2020 počas typického pracovného dňa medzi ôsmou a desiatou ráno
- väčšina prevádzok bola otvorená
- zber prostredníctvom mobilného telefónu (i phone 8) s bežnými funkciami (napr. zoom a pod.)
- systematický postup: ľavá strana smerom k rieke Hron, časť pozdĺž Štadlerovho nábrežia a potom pravá strana smerom od Hrona
- deň zberu dát nebol zvolený náhodne, ale po dlhšej úvahe a sledovaní počasia, aby nebolo príliš slnečné ani zamračené (príp. aby nesnežilo/nepršalo a aby nebolo príliš chladno, čo by malo negatívny dopad na použité technológie), aby prípadne nebolo nutné zber dát zopakovať.

BB_NR6_FioBanka

Národná ulica č. 6

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

- 322 záberov
 - 600 metrov Národnej ulice
-
- a) počet prevádzok: 33 (27 súkromných a 6 štátnych)
 - b) v názvoch (najmä štát. inšt.) dominuje SJ
 - c) dodržanie jaz. zákona: SJ (z 27 súkr. prev. 11 len SJ),
AJ, ŠJ, TJ, Lat.J
 - d) z 27 súkr. prevádzok 11 použ. AJ v názve

Etymológia proprií

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

SJ:

- *EVIJO* ← **Evička** + **Jožko**
- Iné príklady: *A. Kováčik, Poľovníctvo Terem, Hotel Národný dom, Optika VV, Jozef Mak s.r.o., Detská obuv Duda*, Boms, spol. s.r.o.

AJ

- *Italy Company, Národný disco bar, Bikesports, Premuim Store, Teo Gallery, Tabak Press, Jedáleň IMKA* (z angl. YMCA), *BOMS* (angl. plurál -s), *Chocodelissimo* (choco- angl.)

LJ

- *Vis Vitalis* (vitálna sila), *Universitas Matthiae Belii, Eruditio Mores Futurum, MCMXCII*

TJ

- *BelleObuv* (belle prekrásna), *Jovani*

ŠJ

- *FioBanka* (fío dôvera)

Úskalia a problémy 1

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

Lokácia:

de jure a de facto

Nám. SNP 8

Národná

adresa

s vchodom z inej ulice

ROZDIEL

EVIJO

EVÍJO

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

Úskalia a problémy 2

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

Viacnázvovosť

- *Vintage coffee 2 go / Večierka / Black coffee* (Národná 9/Národná 11)

Dlhý a viacjazyčný názov

- *Galéria Teo* (obch. register/vstup) / *Teo Gallery* (výklad / vstup) – Národná 6
- *Hamburger/Zapekanka/Hot-Dog*

Dve rovnaké adresy?

. **Národná 6:**

- a) *Fio Banka*
- b) *Monopol*

Jedna prevádzka - dve rôzne adresy?

- *Vintage coffee 2 go / Večierka / Black coffee* (**Národná 9/Národná 11**)

Metráž – dĺžka ulice

. Google maps

Národná ulica de facto dosahuje dĺžku 300 metrov, ak za počiatočný bod považujeme časť pod bránou, resp., prevádzku *Chocodelissimo* na Národnej 2, a za jej koniec kaviareň *Vintage coffee 2 go* v nárožnej budove neďaleko Štadlerovho nábrežia, ktorým sa prakticky Národná ulica končí. Ľavá a pravá strana tak spolu dosahujú cca 600 (?) metrov.

Úskalia a problémy 4

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

O aký jazyk ide? SJ alebo AJ? Oba jazyky?

.Boms spol. s.r.o. ← Ondriska, Michna, **B**enčaj

Boms, spol. s r. o. evokuje náhodne vytvorené umelé proprium, ale po nahliadnutí do obchodného registra zistíme, že je to inak. Firmu založili a zaregistrovali pôvodne v Banskej Štiavnici (s prevádzkami vo viacerých mestách bansko-bystrického kraja) v roku 1993 traja spoločníci, ktorých iniciály priezviska korešpondujú s názvom (Ondriska, Michna, Benčaj) a po usporiadaní a pragmatickom fonetickom prístupe skutočne dospejeme ku skratke *Bom*. **Finálne -s** možno vysvetliť prítomnosťou tzv. tichého spoločníka vo firme s iniciálnym s- v priezvisku, alebo pravdepodobnejšie je, že ide o **vplyv anglického plurálu**, keďže ide o trojicu spolumajiteľov. Takže ide o **hybridnú skratku zo slovenských priezvisk s anglickým plurálom**.

Globalizačno-globalizačný trend

SJ ↔ AJ + Ktorý jazyk uviesť ako prvý?

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

- *Boms* (predch. snímka)
- Galéria Teo / Teo Gallery (neporovnateľná veľkosť so SJ znakom)
- *Jedáleň IMKA* (niečo je „pri Imke“) → z angl. YMCA (wai em sí ej → Young Men's Christian Association)
- *Hamburger/Zapekanka/Hot-Dog*
- *Tabak Press* (novinový stánok)
- **PEFC Slovensko** → z angl. *The Programme for the Endorsement of Forest Certification* (program osvedčení a certifikátov na trvalo udržateľný rozvoj lesa pôvodne ako „Paneurópsky systém certifikácie lesov“)

- *Poľovníctvo Terem*
- *A. Kováčik*
- *Jozef Mak s.r.o.*
- *Optika VV*
- *Galéria Teo*

- Google maps
- Obchodný register
- Adresa uvedená pri vstupe do prevádzky
- Jazyky: uvádzať všetky v takom poradí ako sú použité (napr. *Boms* – SJ, AJ; *FioBanka* – ŠJ, SJ, *BelleObuv* – TJ, SJ a pod.)
- Apelatíva (nápisy atď.) neskôr – ujasnenie termínu „jazykový znak v jaz. krajine“

Záverom

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

Cieľom príspevku bolo komplexne zhodnotiť a zmapovať krátky úsek jazykovej krajiny Banskej Bystrice na príklade **PROPRIÍ** Národnej ulice. Tento ambiciózny cieľ sa podarilo viacmenej naplniť, avšak vzhľadom na objektívne obmedzenia priestoru textu je zrejmé, že ďalšie štúdie budú potrebné na dokreslenie mnohých skutočností, ktoré boli v príspevku načrtnuté len v hrubých obrysoch.

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

doc. PaedDr. **Petra Jesenská**, PhD.

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Filozofická fakulta UMB

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica, SK

E-mail: petra.jesenska@umb.sk